

Sygn. akt III U 22/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2014 r.

Sąd Okręgowy w Przemyślu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Lucyna Oleszek

Protokolant: sekretarz sądowy Agnieszka Radochońska

po rozpoznaniu w dniu 26 lutego 2014 r. w Przemyślu

na rozprawie

sprawy A. F. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o emeryturę

na skutek odwołania A. F. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

z dnia 31 października 2013 r. i 6 grudnia 2013 r.

nr (...)

I. **z m i e n i a** zaskarżone decyzje w ten sposób, że przyznaje wnioskodawcy A. F. (1) prawo do emerytury w ustawowej wysokości, począwszy od dnia 28 października 2013 r.,

II. **s t w i e r d z a**, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie w ustaleniu prawa do powyższego świadczenia.

Sygn. akt III U 22/14

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 26 lutego 2014 r.

Decyzją z dnia 31 października 2013 r. zn. (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. odmówił wnioskodawcy A. F. (1) prawa do emerytury.

W podstawie prawnej decyzji powołano się na przepisy art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 153 z 2009 r., poz. 1227 ze zm.) w zw. z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnianych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43) i stwierdzono, że wnioskodawca nie udowodnił na dzień 1 stycznia 1999 r. - 25 lat okresów składkowych

i nieskładkowych, a jedynie 24 lata, 10 miesięcy i 17 dni. Do okresów zatrudnienia nie uwzględniono mu pracy w gospodarstwie rolnym matki A. F. (2) w okresie od 23 grudnia 1971 r. do 1 sierpnia 1972 r. z uwagi na to, że była ona właścicielką gruntów o powierzchni 0,2 ha. Nie było to gospodarstwo rolne.

Wnioskodawca A. F. (1) w dniu 29 listopada 2013 r. złożył odwołanie od tej decyzji, domagając się jej zmiany i przyznania prawa do emerytury.

Na uzasadnienie podał, że posiada 25-letni okres zatrudnienia z uwzględnieniem pracy na gospodarstwie rolnym nie tylko matki, ale też wuja W. T.. Na poparcie swoich twierdzeń przedstawił zaświadczenie ze Starostwa Powiatowego w J. potwierdzające wielkość gospodarstwa rolnego wuja.

W związku z tym odwołaniem decyzją z dnia 6 grudnia 2013 r. zn. (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. po raz kolejny odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury.

W podstawie prawnej decyzji ponownie powołano się na przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 153 z 2009 r., poz. 1227 ze zm.) w zw. z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnianych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i stwierdzono, że wnioskodawca nadal nie udowodnił na dzień 1 stycznia 1999 r. - 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Do okresów zatrudnienia nie uwzględniono wnioskodawcy pracy w gospodarstwie rolnym wuja W. T. w okresie od 23 grudnia 1971 r. do 1 sierpnia 1972 r., ponieważ nie spełnił statusu domownika rolnika, ponadto nie potwierdził pracy w gospodarstwie wuja zeznaniami świadków.

Wnioskodawca w dniu 7 stycznia 2014 r. złożył odwołanie również od tej decyzji, domagając się jej zmiany i przyznania prawa do emerytury.

Na uzasadnienie podał, że pracował zarówno na gospodarstwie rolnym matki A. F. (2), jak i wuja W. T. oraz babci K. T.. Wszyscy mieszkali razem i cała rodzina pracowała na około 2 ha gospodarstwie rolnym, składającym się z kilku działek należących do poszczególnych członków rodziny. Na poparcie swoich twierdzeń powołał się na zeznania świadków oraz przedstawił kolejne zaświadczenie ze Starostwa Powiatowego w J. potwierdzające wielkość gospodarstwa rolnego (...)
i J. T..

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł ich oddalenie z przyczyn, które stanowiły o wydaniu zaskarżonych decyzji.

Podkreślono, że istota sporu sprowadza się do ustalenia czy istnieją podstawy do uwzględnienia wnioskodawcy okresu pracy w gospodarstwie rolnym innych członków rodziny. Bez tego okresu legitymuje się on jedynie 24-letnim stażem ubezpieczeniowym.

Organ rentowy przyjął, że brak podstaw do uznania wnioskodawcy za domownika wuja. Tym bardziej, że od 9 lipca 1969 r. wnioskodawca był zameldowany w R. i nie mieszkał w miejscowości, gdzie znajdowało się gospodarstwo wuja. To powoduje, że spornego okresu nie można uwzględnić do ogólnego stażu ubezpieczeniowego.

Sąd Okręgowy w Przemyślu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca A. F. (1) urodzony (...) z zawodu elektryk pracę zawodową rozpoczął od 2 sierpnia 1972 r. i w zatrudnieniu pozostawał do 28 października 1994 r. W dniu 19 kwietnia 1995 r. wystąpił o rentę inwalidzką. Prawo do świadczenia rentowego uzyskał od dnia 19 kwietnia 1995 r.. Obecnie do 31 sierpnia 2014 r. ma ustalone prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy oraz do dodatku pielęgnacyjnego z tytułu niezdolności do samodzielnej egzystencji. Do ustalenia wysokości renty Zakład uwzględnił mu 21 lat i 2 miesiące okresów składkowych oraz 1 rok i 6 miesięcy okresów nieskładkowych.

W dniu 11 października 2013 r. wnioskodawca złożył do (...) Oddział w R. wniosek o emeryturę w obniżonym wieku wraz z oświadczeniem, iż nie jest członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego. Oprócz wykazanych już dla celów rentowych okresów ubezpieczenia wnioskodawca wniósł o uwzględnienie okresu pracy na gospodarstwie rolnym rodziców od 28 października 1969 r. do 1 sierpnia 1972 r. Na tę okoliczność dołączył zeznania dwóch świadków Z. L. (1) i J. J. (1), swoje oświadczenie oraz Zaświadczenia ze Starostwa Powiatowego w J.. Następnie rozszerzył to żądanie domagając się uwzględnienia okresu pracy w gospodarstwie rolnym wuja W. T. oraz babci K. T. od 23 grudnia 1971 r. do 1 sierpnia 1972 r.

Organ rentowy uwzględnił wnioskodawcy jedynie okres pracy w gospodarstwie rolnym matki A. T. od 28 października 1969 r. do 22 grudnia 1971 r. tj. 2 lata, 1 miesiąc i 26 dni. Jednak wobec udowodnienia tylko 24 lat, 10 miesięcy i 17 dni okresów składkowych i nieskładkowych odmówiono wnioskodawcy prawa do emerytury.

Bezsporny w sprawie okazał się natomiast staż pracy w szczególnych warunkach. Wnioskodawca przedłożył świadectwo pracy wykonywanej w szczególnych warunkach w wymiarze 18 lat, 1 miesiąca i 10 dni w Hucie (...) w J..

Dowód: 1) Akta organu rentowego (rentowe):

- wniosek o rentę z dn. 19.04.1995 r.
- decyzje rentowe 1995-2013,
- świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach z dn. 23.06.2006 r.

2) Akta organu rentowego (emerytalne):

- wniosek emerytalny z dn. 11.10.2013 r.
- Oświadczenie z dn. 9.10.2013 r.
- zeznania świadków: Z. J. i J. J. z dn. 9.10.2013 r.
- decyzje odmowne z dn. 31.10.2013 r. i 6.12.2013 r.

3) Oświadczenie wnioskodawcy z dn. 2.01.2014 r. k. 13

4) zeznania świadków: Z. J. i J. J. z dn. 2.01.2014 r. k.14-15

Ponadto Sąd ustalił, że wnioskodawca wraz z rodzicami A. i A. F. (1) oraz pięciorgiem rodzeństwa mieszkali we wsi O. pod numerem (...),

w domu rodzinnym matki. Oprócz nich w tym domu mieszkali dziadkowie K. i J. T. oraz wujek - brat matki W. T.. Cała rodzina prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a utrzymywała się z pracy na gospodarstwie rolnym położonym w O.. Gospodarstwo rolne składało się z kilku działek, stanowiących własność K. i J. T. oraz jej dzieci A. F. (2) zd. T. i W. T.. W latach 1969-1972 byli oni właścicielami odpowiednio: A. F. (3) - działki nr (...)

o pow. 0,20 ha, K. T. - działki nr (...) o pow. 0,26 ha, J. T. - działki nr (...) o pow. 0,06 ha i W. T. - działki nr (...) o pow. 1,32 ha. Działki te stanowiły zorganizowaną całość gospodarczą, choć położone były w różnych miejscach. Część

była zabudowana domem mieszkalnym i stajnią oraz stanowiła ogród przydomowy, część stanowiła łąki i pastwisko, a część była przeznaczona pod uprawy buraków cukrowych i pastewnych, ziemniaków i pszenicy. W gospodarstwie hodowane były 2 krowy, 2 konie, świnie, drób i króliki. Do prac polowych były podstawowe maszyny: pług, brony, siewnik, kosiarka oraz „gumowy” wóz. Mama i babcia wnioskodawcy zajmowały się prowadzeniem domu i obejścia. Natomiast faktycznym prowadzeniem gospodarstwa zajmował się głównie W. T.. Pozostali domownicy, zwłaszcza wnioskodawca i jego brat J. pomagali mu w pracach polowych: siekaniu buraków i ziemniaków, wykopkach, sianokosach i żniwach. Wnioskodawca zajmował się też hodowaniem królików, zapewnieniem dla nich karmy, pilnował krów na pastwisku. Sąsiadami rodziny T. byli m.in. rodziny świadków Z. L. (1) i J. J. (1). Mimo że nie mieszkali koło siebie, to niektóre z działek rolnych położone były w bezpośrednim sąsiedztwie i widywali się przy pracach polowych.

Gospodarstwo w O. rodzina wnioskodawcy prowadziła do początku lat 70-tych XX wieku. Już w lipcu 1969 r. mama wnioskodawcy przeprowadziła się do R., gdzie w dwupokojowym mieszkaniu zamieszkała z dziećmi. Wnioskodawca, mimo że formalnie też tam mieszkała, to nadal z bratem J. pomagał w pracach na gospodarstwie w O.. Z R. do O. jeździł na rowerze około 2 km.

Równocześnie Sąd ustalił, że wnioskodawca A. F. (1) w latach 1 września 1969 r. - 29 czerwca 1972 r. był uczniem (...) Szkoły Zawodowej w J.. Szkołę ukończył z zawodem elektromontera. Nauka w szkole odbywała się w systemie dziennym, od poniedziałku do soboty. Lekcje trwały od godziny 8-ej, a około 13.30 wnioskodawca był już w domu. Jedynie w piątki miał więcej, bo 8 lekcji. Do szkoły dojeżdżał autobusem.

Dowód: 1) akta organu rentowego:

- Świadczenie ukończenia (...) z dn. 29.06.1972 r.
- Zaświadczenie Starostwa Powiatowego w J. z dn. 30.08.2013 r.
- poświadczenie zameldowania z dn. 9.10.2013 r.
- Oświadczenie wnioskodawcy z dn. 9.10.2013 r.
- zeznania świadków: Z. J. i J. J. z dn. 9.10.2013 r.

3) Oświadczenie wnioskodawcy z dn. 2.01.2014 r. k. 13

4) zeznania świadków: Z. J. i J. J. z dn. 2.01.2014 r. k.14-15,

5) zeznania świadków:

- Z. L. (nagranie rozprawy z dn. 26.02.2014 r. 5 min),
- J. J. (nagranie rozprawy z dn. 26.02.2014 r. 12 min),

6) zeznania wnioskodawcy (nagranie rozprawy z dn. 31.01.2014 r. 9 min.).

Ustaleń tych Sąd dokonał na podstawie dokumentów urzędowych zgromadzonych w aktach emerytalnych wnioskodawcy. Za wiarygodne Sąd uznał też zeznania świadków oraz wnioskodawcy. Wszyscy zgodnie przyznali, że rodzina wnioskodawcy faktycznie prowadziła wspólne gospodarstwo rolne. Równocześnie nauka dzieci w szkole nie zwalniała ich od obowiązku pomocy, zwłaszcza przy pilnych pracach gospodarskich.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie wnioskodawcy A. F. (1) należy uznać za uzasadnione.

Na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

1)okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz

2)okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (ust. 2 art. 184).

Zgodnie z art. 32 ust. 1 powołanej wyżej ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2 i 3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 ust. 2 i 3.

Wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (ust. 4 art. 32). Przepisy dotychczasowe to rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). W myśl § 3 powołanego rozporządzenia za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej "wymaganym okresem zatrudnienia", uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia.

Ponadto zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.) – przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również jako składkowe: przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia, jak i przypadające przed dniem

1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach z art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Wnioskodawca A. F. (1) wykazał, iż ukończył 60 lat oraz posiada 15-letni staż pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. W toku rozpoznawania sprawy przed organem rentowym sporny okazał się ogólny staż ubezpieczeniowy.

Sąd przyjął, odmiennie niż organ rentowy, że wnioskodawca spełnia warunki do przyznania emerytury na wskazanych na wstępie zasadach z art. 184 w zw. z art. 32 cyt. ustawy, legitymuje się bowiem 25-letnim stażem ubezpieczeniowym (okresami składkowymi, nieskładkowymi i uzupełniającymi).

Istota sporu sprowadzała się do ustalenia czy mama wnioskodawcy A. F. (2) zd. T. oraz jego dziadkowie K. i J. T. i wujek W. T. posiadali gospodarstwo rolne oraz czy i kiedy wnioskodawca pracował na tym gospodarstwie, w szczególności czy miało to miejsce w latach 1971-1972.

Bezsporne jest, że do 1972 r. A. F. (4) była właścicielką gospodarstwa o pow. 0,20 ha w O., dziadkowie wnioskodawcy byli właścicielami działek o łącznej pow. 0,32 ha, a wujek – 1,32 ha. (...) te stanowiły zorganizowaną całość gospodarczą. Wnioskodawca do czasu podjęcia pierwszej pracy w dniu 2 sierpnia 1972 r. pomagał najbliższej rodzinie w prowadzeniu tego gospodarstwa. Przeszkodą w pracach na gospodarstwie nie było ani uczęszczanie do szkoły, ani też fakt przeprowadzenia się do R.. Wczesne powroty ze szkoły z J. oraz nieznaczną odległość, około 2 km,

z R. do O. umożliwiały wnioskodawcy stałą pracę w gospodarstwie. Zeznania świadków Z. L. (3) i J. J. (1) – sąsiadów w sposób jednoznaczny wskazują na to, że rodzina wnioskodawcy wspólnie prowadziła gospodarstwo rolne - uprawiała pole, hodowała krowy, konie, świnie i drób.

Dodatkowo należy wskazać, że zgodnie z ustawą z dnia 27 października 1977 r.

o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz. U. nr 32, poz. 140) przez rolnika – rozumiano właściciela lub posiadacza gospodarstwa rolnego

o powierzchni powyżej 0,5 ha gruntów rolnych i leśnych, który nie był objęty ubezpieczeniem społecznym na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin. W przepisach tej ustawy, która weszła w życie od 1 stycznia 1978 r., po raz pierwszy zawarto definicję rolnika oraz określono minimalną normę obszarową gospodarstwa rolnego.

Wcześniej pojęcie gospodarstwa rolnego zawarte było w kodeksie cywilnym oraz

w przepisach podatkowych. Jednakże jedynie dla celów spadkowych oraz przenoszenia własności gospodarstw rolnych określono minimalną normę obszarową gospodarstwa rolnego tj. 0,20 ha. W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 r. (Dz. U. Nr 45, poz. 304 ze zm.) w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych, wydanym na podstawie m.in. art. 160 k.c. przyjęto, że nie uważa się za nieruchomość rolną terenów położonych w obrębie zwartej zabudowy miasta lub osiedla oraz nieruchomości należących do tej samej osoby lub osób, jeżeli ich łączny obszar nie przekracza 0,2 ha. Pierwszej zmiany w tym zakresie dokonano z dniem 31 grudnia 1971 r. i w § 1 pkt 3 cyt. rozporządzenia wprowadzono zapis, że nie uważa się za nieruchomość rolną nieruchomości należących do tej samej osoby lub osób, jeżeli ich łączny obszar nie przekracza 0,5 ha (rozporządzenie RM

z dnia 23 grudnia 1971 r. (Dz.U. z 1971 r. Nr 37, poz. 332). Równocześnie już w tych przepisach postanowiono, że za gospodarstwo rolne uważa się wszystkie należące do tej samej osoby (osób) nieruchomości rolne, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą wraz z budynkami, urządzeniami, inwentarzem żywym i martwym, zapasami oraz prawami i obowiązkami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Do gospodarstwa rolnego zalicza się również lasy, grunty leśne oraz nieużytki należące do właściciela nieruchomości określonych w ust. 1, jeżeli stanowią lub mogą stanowić z tymi nieruchomościami zorganizowaną całość gospodarczą (§ 2 ust. 1 i 2).

W przepisach podatkowych, dopiero ustawą z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. Nr 136 z 2006 r. poz. 969 ze zm.) przyjęto, że za gospodarstwo rolne uważa się obszar gruntów o łącznej powierzchni przekraczającej 1 ha lub 1 ha przeliczeniowy, stanowiących własność lub znajdujących się w posiadaniu osoby fizycznej, osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej, w tym spółki, nieposiadającej osobowości prawnej (art. 2 ust. 1). Poprzednia ustawa z dnia 26 października 1971 r. o podatku gruntowym (Dz. U. nr 27, poz. 254 ze zm.) wskazywała jedynie, że podatkowi gruntowemu podlegają gospodarstwa rolne, za które uważa się ogólny obszar gruntów, które stanowią własność lub są w samoistnym posiadaniu: jednej osoby fizycznej lub prawnej, dwóch lub więcej osób fizycznych lub prawnych, jeżeli są objęte wspólną ich gospodarką.

(...) grunty położone w O., których właścicielami co najmniej do 1972 r. byli mama wnioskodawcy, jego dziadkowie i wujek zajmowały odpowiednio powierzchnię: 0,20 ha, 0,32 ha, 1,32 ha i stanowiły zorganizowaną całość gospodarczą. W tej sytuacji należy więc przyjąć, że w świetle powołanych przepisów bliscy wnioskodawcy byli rolnikami.

W latach 1969-1972, w których wnioskodawca pomagał rodzinie nie funkcjonowało ubezpieczenie społeczne rolników, stąd dla oceny tego okresu konieczne jest posiłkowe odwołanie się do późniejszych przepisów regulujących sprawę ubezpieczenia społecznego rolników. W myśl ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. (Dz. U. z 1989 r. Nr 24, poz. 133) – art. 1 ust. 2 – ubezpieczenie społeczne rolników indywidualnych obejmowało także domowników pracujących w gospodarstwie rolnym. Przez „domownika” rozumiano członków rodziny rolnika i inne osoby pracujące w gospodarstwie rolnym, jeżeli pozostawali we wspólnym gospodarstwie domowym z rolnikiem, ukończyli 16 lat i nie podlegali obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie innych przepisów, a ponadto praca w gospodarstwie stanowiła ich główne źródło utrzymania, (art. 2 pkt 2). Obecnie według art. 6 pkt

2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1403) – domownik, to osoba bliska rolnikowi, która ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego, albo w bliskim sąsiedztwie i stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy.

W ocenianym w sprawie okresie nie było obowiązku płacenia składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Zatem wystarczającym warunkiem dla uznania okresu pracy w gospodarstwie rolnym przed dniem 1 stycznia 1983 r. jest wykazanie wykonywania czynności rolniczych, zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej "domownika" z art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie.

Wbrew stanowisku organu rentowego wnioskodawcy można przypisać status domownika w rozumieniu aktualnie obowiązującej regulacji. Definicja domownika zawarta w art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wymaga zamieszkiwania z rolnikiem lub w bliskim sąsiedztwie i stałej pracy w gospodarstwie rolnym, lecz w przypadku zamieszkiwania w bliskim sąsiedztwie, przepis ten dotyczy tylko osób bliskich rolnikowi. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem „jedynie wykonywanie stałej pracy w gospodarstwie rolnym, w którym osoba zainteresowana zamieszkuje lub ma możliwość codziennego wykonywania prac związanych z prowadzoną działalnością rolniczą, w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, pozwala na przyjęcie ziszczenia się przesłanek z przepisu art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych" (wyrok SN z dnia 17 października 2008 r., sygn. akt II UK 61/08). Praca ta powinna być świadczona przez domownika tj. osobę bliską rolnikowi. Równocześnie Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 24 sierpnia 2012 r. III AUa 59/12 przyjął, że nie sprzeciwia się zaliczeniu takiej pracy fakt równoległej nauki, jeśli okoliczności faktyczne wskazują na potrzebę pomocy domownika w gospodarstwie i na realną możliwość pogodzenia pracy w gospodarstwie z nauką, nawet okresowo, od wiosny do jesieni.

Ponadto wskazać należy, że ustawa o emeryturach i rentach, jak i ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników nie zawierają definicji osób bliskich. Takie pojęcie pojawia się w innych ustawach. W ustawie o gospodarce nieruchomościami z dnia 21 sierpnia 1997 r. pojęcie osoby bliskiej zdefiniowano poprzez podanie stopnia pokrewieństwa lub związku rodzinnego albo przysposobienia. Do bliskich zaliczono też osoby pozostające faktycznie we wspólnym pożyciu tj. zstępnych, wstępnych, rodzeństwo, dzieci rodzeństwa, małżonka, osoby przysposabiające i przysposobione (art. 4 pkt 13 u.g.n.). Choć definicji osoby bliskiej nie podaje też Kodeks cywilny, to doktryna i orzecznictwo wyjaśnia, że są to osoby pozostające w faktycznie bliskich stosunkach uczuciowych, w szczególności należy tutaj zaliczyć konkubenta, wychowanka, członków rodziny zastępczej, osobę, z którą łączą bliskie więzi przejawiające się we wspólnym, wieloletnim prowadzeniu gospodarstwa domowego. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 5 czerwca 2012 r. III AUa 164/12).

Z kolei bliskie „bliskie sąsiedztwo" oznacza zamieszkiwanie na tyle blisko gospodarstwa rolnego, aby w każdej chwili można było przystąpić do wykonywania czynności - pracy, a więc może to oznaczać zamieszkiwanie w bezpośrednim sąsiedztwie, kilka domów dalej lub w ostateczności w tej samej miejscowości (wsi) - wyrok WSA w W. z dnia 8 czerwca 2010 r. (...) SA/Wa 136/10.

W rozpoznawanej sprawie bezsporne jest, że właścicielami i posiadaczami gospodarstwa rolnego byli mama, dziadkowie i wujek wnioskodawcy (brat jego matki), a zatem osoby mu najbliższe. Mama wnioskodawcy, jego babcia K. T. oraz wujek W. T. wspólnie prowadzili przeciętne jak na owe czasy gospodarstwo rolne, rodzaj upraw, liczna rodzina utrzymująca się z gospodarstwa w pełni uzasadnia to, że

i wnioskodawca, jako jeden ze starszych dzieci musiał uczestniczyć w pracach rolniczych. To, że dojeżdżał do szkoły w J. nie uniemożliwiało mu pracy. Faktycznie ze szkoły wracał najpóźniej około godziny 13.30 i od tej pory miał możliwość pracy na polu

i w obejściu. Poza tym w spornym okresie wnioskodawca miał fizyczną możliwość świadczenia pomocy już po zakończeniu szkoły tj. po 29 czerwca do 1 sierpnia 1972 r. Również takiej przeszkody nie stanowiła nieznaczna odległość od miejsca zamieszkania

w R.. W rezultacie świadczona przez niego praca w gospodarstwie nie miała więc dorywczego czy okazjonalnego charakteru.

Sąd przyjął więc, że do okresów ubezpieczenia należy doliczyć wnioskodawcy okres pracy na gospodarstwie rodziny równoległy z nauką w szkole w okresie od 23 grudnia 1971 r. do 1 sierpnia 1972 r. Po uwzględnieniu tych 7 miesięcy wnioskodawca wylegitymował się 25-letnim stażem ubezpieczeniowym i tym samym spełnił warunki do nabycia emerytury określone w powołanych na wstępie przepisach ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach

z FUS, świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. W sprawie wnioskodawcy przesłanki do nabycia świadczenia zostały spełnione w dacie osiągnięcia wieku emerytalnego.

Z tych wszystkich względów należało zmienić zaskarżone decyzje, o czym orzeczono po myśli powołanych na wstępie przepisów w zw. z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Zgodnie z art. 118 ust. 1 i 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 oraz art. 120. W razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

Kierując się tym przepisem oraz uwzględniając wcześniejsze rozważania Sąd uznał, że ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (przeprowadzenie dowodu

z zeznań świadków oraz dokumentów nieznanymi organowi rentowemu i ich ocena) zwalniają organ rentowy z odpowiedzialności za opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia emerytalnego wnioskodawcy. Orzeczenie w tym zakresie zawarto w pkt II-im wyroku.